

JUFFROUW 'ZANG - DE - LES' MUSICEERT EN VERTELT

Marie –Jeanne De Smet

Handwritten musical score for the song 'dat Engelke'. The score is written on four staves. The first staff contains the melody for the first line of lyrics: 'Woar es dad Engelke, dad Engelke, dad Engelke'. The second staff contains the melody for the second line: 'Woar et dad Engelke al mee zyn bien?'. The third staff contains the melody for the third line: 'op de Coupure, Hirsseke vier mueren, 't zal lange'. The fourth staff contains the melody for the fourth line: 'du - ren!'. The score includes a double bar line with the word 'trager' written above it, indicating a change in tempo. The lyrics are written in a cursive hand.

Liedje: dat Engelke

Dit spotliedje werd geïnspireerd door een vóór Wereldoorlog I ophefmakend geval van oplichterij waarbij een zekere Engelbeen betrokken was.

De gevangenisbevolking was al lang grotendeels verhuisd naar de Nieuwewandeling (gebouwd in 1859 – 1861) maar de Gentenaars hadden het enkel over het 'prison van de Coupure' of kortweg 'de Coupure', naar de oude Rasphuisgevangenis, gebouwd in 1772 – 1773, gesloopt in 1937 op de plek waar in 1946 de Landbouwhogeschool haar stek vond (nu Ugent, Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen).

Ik stond voor de brug!

Gent is een stad van water en van bruggen. Vroeger waren praktisch alle bruggen, op een paar uitzonderingen na zoals de Sint-Michiels- en de Sint-Jorisbrug (Steendam) houten draaibruggen. Tot 1969, toen de Ringvaart ingevaren werd, ging al het vervoer te water dwars doorheen de binnenstad. En al de bruggen moesten open- en dichtdraaien met lange wachttijden tot gevolg.

Onbekend meisje met handschoenen uit het Interbellum (ongedateerde foto, collectie DSMG, Begijnhof, Sint-Amandsberg, schenking Pringels, Heusden)

Dat veroorzaakte nogal wat hinder. Na het horen van het trompsignaal van de schipper kwam de bruggenwachter op zijn gemak uit zijn 'kotje' en begon hij de brug open te zetten. Als er een sleepboot met een rist geladen boten moest doorvaren, kon dat wel een tijdje duren. Men moest maar geduld hebben.

In die tijd liep ik school in de 'Visitatie' aan de Coupure. Het reglement eiste handschoenen en een hoofddeksel (een muts of een matrozenbonnet met linten). Maria, een van mijn klasgenootjes was de dochter van de directeur van de gevangenis, 'het prison', aan de overkant van de Coupure. Ze was wat de zusters 'une tête de linotte' noemden, een verstrooide piet. Ik hoor nog de directrice zeggen: "Maria, où sont vos gants". Het antwoord was zoals gewoonlijk: "J'ai oublié, Maseur". "Retournez!", zei Zuster Christine. Maria in volle vitesse over de brug naar huis, handschoenen gepakt en terug... maar ze stond vóór de brug. Maria was natuurlijk te laat voor de eerste les en ze kreeg van de klaszuster nog een sermoentje: dat was geen excuus om niet op tijd te komen. Nochtans dat excuus 'voor de brug gestaan', echt of verzonnen, was klassiek bij onze stadsgenoten, vooral in de periode voor W.O. II. Voor een goed begrip: het voetgangersbrugje bij het 'Boerekot' over de Coupure tussen de Theresianenstraat en de Ekkergemstraat bestond niet in die tijd.

Contributiebrug aan de Coupure (ongedateerde foto vermoedelijk uit de jaren 1950 genomen aan het begin van de Nieuwe Wandeling en met de Begijnhoflaan in de achtergrond, verzameling DSMG, schenking Huguette de Bleecker).

Over de ‘passerelle’ met hoogtevrees ... en nog iets

Toen de binnenschepen doorheen de stad moesten varen om vanuit de Leie of de Coupure de Schelde te bereiken en omgekeerd, was ook de haven via het Handelsdok en het Kleindok verbonden met het Visserijkanaal en de Schelde. Dat gebeurde via het De Pauwkanaal met de Kasteelsluis. Om de rechte hoek tussen het Dok en dat kanaaltje te kunnen halen, hadden de schippers een ‘zwaaiikom’ van doen. Dat was de daar nog steeds bestaande waterpartij die nu dienst doet als centrum van de Dampoortrotonde. Verdwenen is echter de ophaalbrug, ongeveer rechtover de Dampoortstraat, die de drukke scheepvaart van en naar de zwaaiikom toeliet. Onnodig te zeggen dat het destijds nog schaarse wegverkeer er dikwijls lang stil lag. Voor de voetgangers was er een oplossing voorzien: ze konden naar de overkant via een van ijzeren trappen voorzien brugje, een ‘passerelle’ hoog boven het water. Die was gelijkaardig aan de onlangs gerestaureerde voetgangersbrug over de Nieuwevaart tussen de Wondelgemstraat en de Frans van Rijnhovelaan en ook aan de voetgangersbrug over het Visserijkanaal tussen de Kasteellaan en de Tweebruggenstraat. Het is daar, op die ‘gevaarlijke’ plek aan de Dampoort dat ons verhaal zich afspeelt.

Brug met passerelle aan de Dampoort (ongedateerde foto, verzameling onbekend) van een type dat nu nog te zien is aan de Lousbergskaai, gelukkig bijna altijd in neergelaten toestand.

Mijn tante die in Sint-Amandsberg woonde, was samen met de hele familie eregast op een groot feest in de gebouwen van de Christelijke Arbeidersbeweging aan de Poel ter ere van grootmoeder Virginie Marant, die een hoge Franse onderscheiding gekregen had omwille van haar verdiensten in de vrouwenbeweging. Een toen verschenen biografie van haar was trouwens geschreven door mijn moeder. Het koninginnenstuk van de viering was een vaas uit Sèvresporselein die op bevel van de Franse president persoonlijk aan haar moest overhandigd worden. Hetgeen gebeurde, en hetgeen vanzelfsprekend ook moest gepaard gaan met de nodige heildronken en alles wat er bij hoort.

Het werd een prachtig feest dat zoals in die tijd wel meer het geval was ‘en petit comité’ voortgezet werd in de keuken van het restaurant van de Poel. Waarom daar? Wel ... dat had te maken met het strenge verbod op het schenken van sterke dranken in cafés en andere publieke plaatsen (wet Vandervelde, van kracht tussen 1919 en 1983). Maar in de keuken kon er wel een flesselke tjenuiver of andere ‘korten drank’ beschikbaar zijn voor de inwonende uitbattersfamilie, misschien ook voor sommige bereidingen.

Het noodlottig gevolg was dat in de donkere nacht aan die hoge passerelle de schrik mijn tante op weg naar huis te pakken kreeg. Er was niet enkel haar aangeboren hoogtevrees, er was ook een zekere wankelheid in hoofd en bewegingen, mogen we aannemen. Naar boven klimmen of kruipen en pasje na pasje oversteken, dat ging nog. Maar... dalen! Aarzelen en aarzelen tot tante er iets op vond. De zeer deftige dame zette zich resoluut op haar achterste en zo daalde ze van trede tot trede naar beneden, tot op de (min of meer) vaste grond. We hebben geen reden om aan de waarheid van het verhaal te twijfelen: tante vertelde het zelf graag en uitgebreid.